

VAREND ERFGOED IN DE OMMELANDEN

Kansen en bedreigingen volgens de GroningerSchippers

foto: Sophie Mejan

De Groninger Schippers
Zomer 2009

VAREND ERFGOED IN DE OMMELANDEN

Kansen en bedreigingen volgens de GroningerSchippers

Binnenkort gaat het provinciaal bestuur zich buigen over een nieuwe vaarwegennota en heeft zij recentelijk een “Algeheel ligplaatsenverbod provinciale vaarwegen Groningen” vastgesteld en daar willen wij graag met u van gedachten over wisselen. Deze nieuwe stukken kunnen kansen opleveren voor de historische bedrijfsvaartuigenvloot maar kunnen in het uiterste geval ook ernstige stremmingen teweeg brengen. Nu eerst iets over de schepen van dat varend erfgoed:

Nederland heeft, op afstand, de grootste vloot historische bedrijfsvaartuigen van Europa.

In de ons omringende landen is grondig gesaneerd en zijn deze vaartuigen op een paar handen te tellen en dan nog vaak als museumobject.

Buitenlandse toeristen zijn altijd weer verbaasd en enthousiast bij het zien van deze schepen. Dat dit allemaal bewaard is gebleven! “Das ist doch wunderbar” en weer staan we op een foto. Het moeten er onderhand honderden zijn.

Voor ons Nederlanders is het vrij gewoon, we weten niet anders en onderkennen daarom ook niet altijd de waarde er van.

Naast een cultureel-historische waarde is er dus ook sprake van een grote attractieve belevingswaarde. GroningerWelvaart (2005) trok bijvoorbeeld duizenden bezoekers in Stad en Ommeland. Allemaal gelokt door 250 historische bedrijfsvaartuigen.

Ook de stedelijke- en landschappelijke waarde die onze schepen leveren begint steeds meer erkenning te krijgen.

Varend erfgoed en de Groninger Schippers

WAT EN WIE ZIJN DAT?

Het kunnen blijven varen met deze schepen is van cruciaal belang voor het behoud van dit cultureel erfgoed, omdat 'rust roest' en in ons geval zelfs letterlijk. Dat varen is een zekere mate van garantie voor behoud van ons varend erfgoed.

Onder 'Varend erfgoed' verstaan we onder andere de historische bedrijfsvaartuigen zoals de

Het tjalkje Ommekeer op het Wad

Groninger bolschepen, tjalken, klippers, kraken, beurtschepen, luxe motorschepen. Het zijn de schepen waarvoor de vele kanalen van de provincie zijn gegraven of andersom, deze schepen werden ontworpen op de specificaties van deze kanalen. De vele loswallen die de provincie nog telt werden gebouwd voor deze schepen.

Het zijn de schepen die gebouwd zijn na de overgang van houtbouw naar ijzerbouw, ruwweg tussen 1880 en 1940. Deze schepen zijn nu dus tussen 70 en 130 jaar oud.

Zij laten de (regionale) scheepsbouw ontwikkeling zien. Deze schepen vertellen daarmee het verhaal over de ontwikkeling van het gebied waarin ze bedrijfsmatig hebben gevaren en er de welvaart hebben gebracht.

De Groninger Schippers is een dochterorganisatie van de Landelijke Vereniging tot Behoud van het Historische Bedrijfsvaartuig (LVBHB) Deze landelijke vereniging met 1500 leden streeft het behoud en restauratie na van deze schepen voor toekomstige generaties.

De GroningerSchippers houden zich met name bezig met goede vaar- en afmeer mogelijkheden in de provincie Groningen en een beetje Friesland en Drenthe.

Want het gebruik en dan met name het varen met deze schepen is van groot belang en het varend erfgoed blijft op die manier ook goed zichtbaar in Stad en Ommeland.

NIEUWE GEBRUIKSFUNCTIE

Het behoud van deze schepen is echter alleen gewaarborgd en betaalbaar als ze nieuwe gebruiksfuncties krijgen. In ons geval is dat recreatief varen/zeilen en bewoning.

De charterschepen (bruine vloot) hebben die nieuwe functie gevonden in het commercieel recreatief varen/zeilen en bewoning.

Wij leiden geen nomadisch bestaan maar hebben zoals de meeste Nederlanders banen en kinderen die naar school gaan. Een groot gedeelte van het jaar liggen wij met onze schepen of op vaste ligplaatsen of in havens voor varende schepen.

HET VAREN IN DE OMMELANDEN

Na de vele onderhoudswerkzaamheden zijn de meeste diepen en kanalen in de provincie Groningen weer op orde; er kan weer volop gevaren worden. Alleen het weer afmeren levert problemen op en zal, naar verwachting, in de toekomst voor meer problemen gaan zorgen. Varen en afmeren zijn echter de twee kanten van dezelfde medaille.

De paviljoentjalk Watergeus

De Provincie Groningen is op dit moment bezig om de modelverordening provinciale vaarwegen (ontwikkeld binnen het IPO) over te nemen. In grote lijnen komt het in de verordening, in relatie tot ons onderwerp, op het volgende neer:

De huidige situatie is (vrij vertaald) als volgt: Schepen die tijdelijk ligplaats willen innemen mogen overal afmeren behalve daar waar het expliciet wordt verboden.

In de toekomstige situatie wordt dat omgedraaid: het is overal verboden om af te meren behalve daar waar het expliciet is aangegeven.

Voor varende schepen, als de onze, is dit een maatregel die een enorme impact kan hebben. Het betekent dat er in de toekomst minder mogelijkheden zullen zijn om met historische bedrijfsschepen door de provincie Groningen te varen.

De Groninger Schippers willen dit onder uw aandacht brengen. Wij geven u aan hoe de verwachte situatie door ons wordt ervaren. Vervolgens geven wij aan hoe dit volgens ons opgelost kan worden. Tenslotte geven wij aan u aan waar de provincie, de Groninger Schippers en de huidige ontwikkelingen in het land elkaar kunnen vinden.

Dit historisch bedrijfsvaartuig mag in de toekomst niet meer zo afmeren.

B E S T A A N D E

A F M E E R V O O R Z I E N I N G E N

De huidige, bestaande afmeervoorzieningen zijn niet altijd toereikend.

De afmeervoorzieningen, zoals remmingswerken en/of meerpalen voor de beroepsvaart staan te ver van elkaar. Wij vallen er met onze schepen tussendoor.

De afmeervoorzieningen voor de kleine recreatievaart zijn niet altijd voldoende sterk en vaak te klein bemeten.

Onze schepen hebben lengtes van 20 tot 40 meter. Aan de ene kant te klein voor het tafellaken maar aan de andere kant weer te groot voor het servet.

TOEKOMSTIGE SITUATIE

Welke constructieve beleidsmaatregelen kunnen er genomen worden, rekening houdende met de omvang van onze schepen?

Historische lowal Wierumerschouw, zeer geschikte locatie voor varend erfgoed

Aan welke beleidsmaatregelen, die er toe bijdragen dat het varend erfgoed de wind in de zeilen houdt en zichtbaar blijft in de stads- en landschapsgezichten, kan worden gedacht?

De Stad en Provincie Groningen heeft een rijke scheepvaarthistorie. Menig plek in de provincie herinnert aan de hoogtijdagen van de Groninger scheepvaart. Om dit eer aan te doen/te belichten is het ons inziens belangrijk om het varen met historisch erfgoed te stimuleren. Een eerste stimulering kan aansluiten bij de Groninger scheepvaart historie, waarmee wordt voorkomen dat het een te grote (financiële) inspanning vergt. Wij denken aan de volgende zaken:

- Op nautisch verantwoorde plaatsen twee (of meer) palen met een onderlinge afstand van 15 meter is voldoende.
- Een á twee palen bij reeds bestaande afmeersteigers voor de recreatievaart.
- Op afmeerplaatsen voor de beroepsvaart (een) extra pa(al)en plaatsen, als dit wettelijk mogelijk is.
- Bolders op de wal op plaatsen waar het nautisch verantwoord is.
- In verval geraakte loswallen in ere herstellen en aanwijzen als (tijdelijke)ligplaats voor historische bedrijfsvaartuigen.

LIGPLAATSEN VOOR HET VAREND ERFGOED

De erkenning van de waarde die deze schepen vertegenwoordigen voor de Provincie kan dus tot uiting komen in betere afmeervoorzieningen in de kanalen, diepen en meren. Nog sterker kan deze waardering tot uiting komen in het creëren van afmeerlocaties, waar deze schepen een samengevoegde waarde hebben met beschermde stads, dorps- en landschapsgezichten, loswallen en kades. In tegenstelling tot de meeste andere provincies kent onze provincie nog geen enkele historische locatie of haven voor varend erfgoed (museum haven). Landelijk zijn er een stuk of twintig waarvan de eersten al in de jaren zeventig in gebruik werden genomen. Groningen dreigt hier de boot te gaan missen.

EEN CARROUSEL VAN SCHEPEN

Een stap verder hierin, maar een ontwikkeling die de Groninger Schippers van harte ondersteunen, is het initiëren van een carrousel voor historische bedrijfsschepen. Dit betekent dat op bestaande en nieuw te creëren afmeerlocaties, schepen in een soort roulatiesysteem tijdelijke ligplaatsen krijgen geboden. Dus niet steeds hetzelfde schip op dezelfde locatie maar na een bepaalde tijd een ander schip die zo zijn verhalen kan laten zien.

In de provincies Gelderland www.schepencarrousel.nl en www.schepenkwartet.nl loopt een proef en in Zuid-Holland zijn er plannen in een gevorderd stadium.

LANDELIJKE ONTWIKKELINGEN EN

MOGELIJKHEDEN VOOR DE PROVINCIE

Hier schetsen wij u kort een landelijke ontwikkeling die goed aansluiten bij onze behoeften en die kansen bieden voor de provincie.

Zo is er een nieuwe monumentenwet in de maak die kansen kan gaan bieden. Een werkgroep van MOMO (Modernisering Monumentenwet) stelt voor de monumentenbescherming van

Groninger Schippertje, jong geleerd is oud gedaan.

objectgebonden naar gebiedsgerichte bescherming om te zetten. Beschermd stads-, dorps en landschapsgezichten komen dan volop in de schijnwerpers te staan en in 80% van deze gebieden vormt water de verbindende factor. Varende erfgoed vormt een onderdeel van die beschermingswaardige beeldkwaliteit.

Een andere ontwikkeling is het voorstel (van MOMO) om een cultuurhistorische paragraaf in de bestemmingsplannen verplicht te stellen. Ook dit biedt mogelijkheden tot aansluiting bij lokale en provinciale ontwikkelingen om de positie van het varende erfgoed als historische factor te verankeren in bestemmingsplannen.

1 + bijlage

Uiteraard kan de provincie ook in eigen verordeningen het begrip varende erfgoed opnemen, zoals onder andere is gebeurd in de provincies Utrecht, Zuid-Holland en het Hoogheemraadschap Delfland.

Samenvattend

Op dit moment wordt er door de provincie volop beleid ontwikkeld dat het varende erfgoed kansen kan bieden voor zowel schippers van historische bedrijfsvaartuigen als voor de provincie Groningen. Deze kansen zijn o.a. betere afmeer- en vaarmogelijkheden voor ons en een duidelijkere aanwezigheid en zichtbaarheid van het varende erfgoed voor de gemeenschap.

Zoals u hebt gelezen zijn er ook landelijke ontwikkelingen gaande die betrekking kunnen hebben op het varende erfgoed, ook voor de provincie Groningen.

Wij willen u vragen kennis te nemen van ons initiatief en willen heel graag met u van gedachten wisselen over de (on)mogelijkheden, zodat onze schepen een zinvolle bijdrage kunnen leveren aan historie en beeldkwaliteit.

Met vriendelijke groet,
Namens de Groninger Schippers

Robert Bangma (voorzitter)
a/b Vertrouwen
06-30053961

Marieke Jongma
a/b Watergeus
06-52127116

Klaas Jan Wind
a/b Onrust
050-3135492

Webste: www.groningerschipper.nl
E-mail : info@groningerschippers.nl

¹ “Een veilige haven voor maritiem erfgoed” is een reactie van de Federatie Oud-Nederlandse Vaartuigen (FONV) op “Visie Modernisering Monumentenzorg; “Een lust, geen last” Op te vragen bij het FONV website: www.fonv.nl

Bijlage

Daarnaast is geopperd om een ‘erfgoedtoets’ verplicht stellen bij ruimtelijke ontwikkelingen. Deze zou aan moeten sluiten op de Wet ruimtelijke ordening. Te zijner tijd zou deze kunnen opgaan in de integrale omgevingsvergunning van de Wabo. Nieuwe